

IV CONGRÉS DE CULTURA I TERRITORI A LES COMARQUES DE LA DIÒCESI DE TORTOSA

📅 DE L'1 AL 3 DE DESEMBRE DE 2021

📍 CAMPUS TERRES DE L'EBRE (TORTOSA)

IV CONGRÉS DE CULTURA I TERRITORI A LES COMARQUES DE LA DIÒCESI DE TORTOSA

1-3 de desembre de 2021 a Tortosa (activitat acadèmica)

XVIII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS I ENTITATS CULTURALS DE L'ANTIGA

DIÒCESI DE TORTOSA

4 de desembre de 2021 a Móra d'Ebre

Segona circular

Entre l'11 i el 15 de desembre de 2001 es va celebrar, a Tortosa, Benicarló i Morella, la primera edició del Congrés de Cultura i Territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa. La segona edició va tenir lloc entre el 30 de març i el 2 d'abril de 2006 a Amposta i Rossell. Vinaròs i Jesús van acollir la tercera edició entre el 23 i el 26 de novembre de 2011. Deu anys després reprenem l'activitat amb la voluntat futura de recuperar la periodicitat quinquennal de les primeres edicions. En aquesta ocasió retornarem a Tortosa, **Capital de la Cultura Catalana 2021**.

Les motivacions que van propiciar el primer congrés continuen plenament vigents. Per tant, mantenim la voluntat d'establir un fòrum de debat i reflexió al voltant d'aquest àmbit geogràfic de referència, fragmentat administrativament i abocat a una injusta marginalitat perifèrica. Us proposem, doncs, reprendre plegats un camí que ens reubique en la veritable condició de cruïlla cultural i territorial que ens pertoca. El congrés acollirà aportacions sobre qualsevol temàtica que s'ocupe del territori, en el seu conjunt o parcialment, des dels diversos àmbits de les humanitats i les ciències socials.

Aquesta activitat, tot i el seu format acadèmic, pretén aconseguir la complicitat d'un ampli ventall de participants: des del món dels ensenyants als agents culturals de la societat civil. Tots aquells que, en definitiva, se senten partícips d'un projecte centrat en la vertebració, la potenciació i la projecció d'aquest territori interautonòmic.

Us convidem, doncs, a participar activament en el **IV Congrés de Cultura i Territori a les Comarques de la Diòcesi de Tortosa**, que tindrà lloc al Campus Terres de l'Ebre de la

Universitat Rovira i Virgili, a Tortosa, i a la **XVIII Trobada de Centres d'Estudis i Entitats Culturals de l'Antiga Diòcesi de Tortosa**, que tindrà lloc a Móra d'Ebre.

Comitè Científic

Jordi Diloli (URV), Carmen Lázaro (UJI), Josep Sánchez Cervelló (URV), Agustí Segarra (URV), Roc Salvadó (UNED), Jordi Ginebra (URV), Carles Rabassa (UJI), Pere Navarro (URV), Antoni Virgili, (UAB), Josep Cristià Linares (UJI), Mònica Sales, (URV), Joan Ferreres Nos (Centre d'Estudis del Maestrat), Manel Sifre (UJI).

Comissió Organitzadora

Victòria Almuni, Marc Ballester, Joan Borràs, Carles M. Castellà, Albert Curto, Rosanna Fatsini, Maria Carme Jiménez, Tomàs Martínez (**delegat per l'UJI**), Miquel Àngel Pradilla (**president**), Ernest Querol, J. Manuel Quixal, Vicent Royo, Casto Sorlí i Sílvia Veà (**secretària**).

Programa

Tortosa, dimecres 1 de desembre de 2021

16.00 h Recollida de materials

16.15 h – 16.45 h Presentació del Congrés

16.45 h - 17.45 h Ponència inaugural: **“El turisme post-Covid: Oportunitats per al territori”**
Dr. Juan Antonio Duro Moreno, Catedràtic del Departament d'Economia de la URV

17.45 h – 18.00 h Pausa

18.00 h – 19.15 h Comunicacions

19.15 h – 20.30 h Taula redona: **«El patrimoni difús: estudiar-lo, difondre'l i vindicar-lo»**

Participants:

Carles Riba, president del Col·lectiu per a un nou model energètic i social sostenible (CMES)

Pepa Subirats, gestora cultural

Àngel Portolés, gestor cultural, coordinador del projecte del Programa d'Extensió Universitària (PEU) de la Universitat Jaume I

Pepa Nogués, antropòloga

Moderador: Òscar Cid, especialista en interpretació del patrimoni

Tortosa, dijous 2 de desembre de 2021

16.00 – 17.30 Comunicacions

17.30 – 17.45 Pausa

17.45 h – 19.00 h Taula redona: **«Els arxius civils a l'antiga diòcesi de Tortosa: recorregut històric i perspectives de futur»**

Participants:

Albert Curto Homedes, director de l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre

Guillermo Tomás Faci, tècnic superior d'arxius, Arxiu de la Corona d'Aragó

María Jesús Gimeno Sanfeliu, cap de servei d'Arxiu, Gestió documental i publicacions de la Diputació de Castelló

Moderador: Antoni Virgili Colet, professor agregat de la Universitat Autònoma de Barcelona

19.00 h – 20.00 h Ponència: **«El tortosí en el domini lingüístic: variació, transició i identitat»**
Dr. Carles M. Castellà Espuny, filòleg i professor de Llengua catalana i literatura

Tortosa, divendres 3 de desembre de 2021

9.00 h – 10.00 h Ponència: **«Els antecedents i la consolidació dels Espais Naturals Protegits a les Terres de l'Ebre, la Tinença i els Ports, en el context de les transformacions de l'època contemporània»**

Àlex Farnós, biòleg i director-gerent del Museu de les Terres de l'Ebre

10.15 h - 11.30 h Comunicacions

11.30 h – 12.00 h Pausa

12.00 h -13.30 h Comunicacions

DESCANS

16.00 h – 17.30 h Comunicacions

17.30 h – 17.45 h Pausa

17.45 h – 18.45 h Ponència de clausura: **«Per una nova cultura del territori a les Terres de l'Ebre: del Pacte Verd Europeu a l'Agenda 2030 de l'ONU»** Dr. Carles Ibáñez Martí, Centre en Resiliència Climàtic, Eurecat

19.00 h Presentació del llibre *En els confins d'Al-andalus*, de Joan Negre

Llistat de comunicacions

- Identificació de la procedència dels textos de *Narracions del Delta* i de *Relatos del Delta* de Sebastià Juan Arbo, **Albert Aragonés Salvat**
- El canonge José Matamoros Sancho, degà de la premsa catòlica de Tortosa, **Joan Bta. Beltran Reverter**
- Ruta literària: Tortosa en textos de Gerard Vergés, **Joana Bertomeu Vidiella**
- Obres teatrals en honor de Ntra. Sra. de la Balma (Sorita), **Manuel Beser Jordà**
- Redescobrir el patrimoni tortosí, **Cristina Bestratén del Pino**
- Un grup poètic a la Tortosa de finals del segle xx: Lo Parnasso tortosí, **Pere Bonfill Albiol**
- La recerca arqueològica del GRESEPIA a les Terres de l'Ebre els últims 25 anys, **Laura Bricio Segura**

- Ca les Guàrdies del Perelló. Història d'una casa pairal perellonenca (s. xvii a xxi), **J. Ramon Buera Boyer**
- De l'ALC a l'ALMO: Ulldecona, 100 anys de perspectiva dialectològica, **Àngela Buj-Alfara**
- Restes faunístiques de l'assentament protohistòric de l'Assut (campanyes 2010-2016). Una aproximació a l'economia i la ritualitat d'època ibèrica al baix Ebre, **Ernest Capella Martínez**
- L'ús de la violència durant la Guerra Civil a les Terres de l'Ebre, el cas d'Amposta, **Andreu Caralt Giménez**
- Despoblament i mercat laboral al territori del Sénia. Període d'entrecrisis (2010-2019), **Roger Carbó Calzada**
- El paradís de Sebastià Juan Arbó, **Pep Carcellé Freixas**
- Zoraida Burgos: la senzillesa críptica, **Montse Castellà Espuny**
- Resultats electorals i obra de govern a la Sénia democràtica, **Carla Cervera Tena**
- El cinema a l'interior del Montsià, **Olga Cortiella Ralda**
- Els *frater operarius* al monestir de Santa Maria de Benifassà, **Vicente Domenech Querol**
- Jesús, el poble amb més d'un centenar de molins d'oli, **Marc Ferrando Torrubiano**
- El Maestrat i Tortosa foren els orígens culturals de l'obra del filòleg Pere Labèrnia Esteller, **Joan Ferreres Nos**
- Els balls públics tradicionals de festa major de les Terres de l'Ebre: El cas del "Ball del panoli" de Tortosa, **Lluís Xavier Flores Abat**
- Reptes davant l'edició filològica del projecte inèdit de novel·la *El àngel se dormí* de Sebastià Juan Arbó, **Joan Antoni Forcadell Sánchez**
- Fundació del convent dels Dominics d'Ulldecona, **Josep Gausachs Roig**
- La presència de la dona a la premsa tortosina en català (1900-1936), **M. Carme Gombau Domingo**
- Rafel Itarte Santana. De Mestre d'escola a militar republicà, exiliat i treballador esclau del nazis. Reconstruint la biografia d'un familiar, **Francesc Itarte Vericat**
- El model lingüístic contemporani dels escriptors ebrencs. Dos estudis de cas: Francesca Aliern i Agustí Clua, **Georgina Lleixà Audí**
- Malentesos en la configuració de l'estàndard de la llengua catalana, **Mònica Montserrat Grau**
- La colonització feudal de Tortosa: la immigració occitana (segles XII i XIII), **Núria Pacheco Catalán**
- Teixint vincles: Matarranya, Comarques del Nord del País valencià i Terres de l'Ebre, territoris units per les associacions culturals, **Vicent Pallarés Pascual**
- Anàlisi evolutiva intergeneracional del català de Sant Carles de la Ràpita, **Anna Pérez Izquierdo**
- Espais de memòria a la comarca dels Ports: aspectes ètics, culturals i polítics, **Juan Luis Porcar Orihuela**
- Les repercussions socioeconòmiques de la Primera Guerra Mundial a Benicarló, **Jaime Antonio Ramia Peña**
- Aproximació a la història dels Masets dels Valentins, **Joan Roig Vidal**
- Casa Editorial Monclús, una editorial de combat tortosina en l'estela de Marcel·lí Domingo, **Roc Salvadó Poy**
- Espanyolisme, tortosinisme, catalanisme, independentisme. Identitat i processos de nacionalització les Terres de l'Ebre, **Josep Sancho Sancho**
- Lo Rector Vellet. Vida i obra de Mn. Froilán Beltran Fibla (1841-1931), **Jordi Sancho Parra**
- El reverendíssim Benjamín Miñana Ballester (1865-1930): de seminarista a director general de l'*Hermanadad de Sacerdotes Operarios Diocesanos*, **Josep Joaquim Sorlí Moliner**
- Recuperar i preservar la memòria històrica mitjançant els arxius personals: el cas del fons Llorenç Sorlí i Ballester, **Casto Sorlí Moliner**
- Un homenot de cultura en temps de guerra, Joan Cid i Mulet, **Emigdi Subirats Sebastià**

- Curt Wittlin, un homenot de la catalanitat, **Emigdi Subirats Sebastià**
- Hemingway vora l'Ebre, **Emigdi Subirats Sebastià**
- El pantà, de la Sénia o d'Ulldecona? Els conflictes per l'aigua del riu Sénia, **Marta Tena Subirats**
- La dinàmica poblacional en l'últim segle en els municipis interiors castellonecs de la diòcesi de Tortosa, **Pilar Vidal**

XVIII Trobada de Centres d'Estudis i Entitats Culturals de l'Antiga Diòcesi de Tortosa

4 de desembre, Teatre la Llanterna de Móra d'Ebre.

10.00h Inauguració

10.15h «Cultura digital: una oportunitat per a la recerca local?» A càrrec d'Albert Pujol, graduat en multimèdia, expert en cultura digital

10.45h «La cultura com a element transformador», a càrrec de Rafael Haro, professor de filosofia a l'Institut Ramon Berenguer d'Amposta, president del Cercle de Pensament Crític de les Terres de l'Ebre En-Kontr@ i vocal de l'Institut d'Estudis Comarcals del Montsià

11.15h Torn de preguntes

11.30h Pausa

12.00h Presentació de projectes dels centres

13.00h Debat

13.15h Presentació del projecte «La competència digital ciutadana. Cap a una bretxa digital 0»

13.30h Balanç de la Comissió Cívica de Patrimoni de les Terres de l'Ebre

13.45h Informació dels projectes de la CCEPC i l'IRMU

14.00h Torn de preguntes

14.15h Cloenda

Dinar

16.30h Visita al patrimoni històric de Móra d'Ebre a càrrec de l'Associació Cultural La Riuada.

Inscripcions

Hi ha quatre tipus d'inscripcions segons se siga o no estudiant i es presente o no una comunicació. El pagament de la inscripció dona dret a assistir a les sessions, a rebre la documentació que es distribuirà i a obtenir un certificat d'assistència.

- Estudiants:
 - Que presenten comunicació: 30 €
 - Que no presenten comunicació: 20 €
- General:
 - Que presenten comunicació: 40 €
 - Que no presenten comunicació: 25 €

Per inscriure's caldrà registrar-se a la web del congrés:

- Si es presenta comunicació: registre a l'[àrea privada](#)
- Si no presenta comunicació: registre a la [Inscripció](#)

Els inscrits rebran la certificació corresponent del Comitè Organitzador del Congrés. Aquesta certificació no inclou l'assistència a la **XVIII Trobada de Centres d'Estudis i Entitats Culturals de l'Antiga Diòcesi de Tortosa**. Per al professorat de secundària equivaldrà a un curs de 20 hores en els programes de formació permanent del professorat. La XVIII Trobada (5 hores), a la qual us animem a assistir, en cas que siga necessari podrà formar part del còmput horari reclamat per a l'obtenció del certificat (20 hores).

Organitza:

**Ajuntament
de Tortosa**

Col·laboren:

**CENTRE
D'ESTUDIS
DELS PORTS**

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana

Maestrat Viu!

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Campus Terres de l'Ebre

Ajuntament
de Móra d'Ebre

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI

Institut de Ciències
de l'Educació